Poštnina plačana v gotovini

Posamežna številka 1 Din

SLOVENSKA BESEDA

Uredništvo: Dalmatinova 8 - Uprava: Šelenburgova 7/II - Naročnina: Letno 40 Din, polletno 20 Din, četrtletno 10 Din - Čekovni račun 17.152

Izhaja vsak petek

ŠTEVILKA 16 | V LJUBLJANI, 15. APRILA 1938 | LETNIK II.

Dr. Dinko Pac:

Praznik optimizma

Še za tako hudo zimo mora priti pomlad in narod se že prebuja v znamenju njenega prihoda

Imperij se je bil razbohotil po vsem svetu. Vsa bogastva sveta so se zbirala v centrali, kjer že niso več vedeli, kam z zlatom in kjer so si oblastniki, dobavitelji, špekulanti in priskledniki izmišljali ves mogoči luksus in naslade, da so zadostili svojim strastem in poživili od časa do časa že ohlapne živce. Province so izžemali guvernerji, ki so izvajali tam svoje diktatorske samolástnosti preko vseh zakonov. Široke plasti naroda so obubožane in izčrpane v neprestanih vojnah, demoralizirane od vzgledov korupcije na najvišjih mestih tudi same izgubile smisel za višje ideje, za notranjost duše, ter se potapljale v blatu in zločinih, imajoč pred očmi le en cilj: Panem et circenses! Kruh in zabavo!

V tej dekadenci človeštva se ga je usmilil Bog. Poslal mu je svojega sina, da mu prinese novih idej, da ga spomni na najplemenitejšo lastnost človeške duše, ki se je izgubila: na ljubezen do bližnjega, ki edina more prinesti človeštvu mir in srečo na tem svetu.

A oblastniki so se prestrašili. Kake prevratne misli! Kam pojdejo dobički, če bo na zemlji mir? Kam pojde oblast, če bomo vsi enaki? Čemu bodo templji, če bo Jezus izganjal iz njih kupčijo? Imperij se je stresel od strahu pred mizarjevim sinom iz Nazareta in dvignili so se vsi, ki so bili odeti v škrlat, vsi, ki so bili obšiti z zlatom, oblastniki in farizeji, cestninarji in biriči. Šli so in so sina božjega pribili na križ.

Pooblačilo se je nebo in zemlja se je stresla. Globoka žalost je zajela svet. Ljudstvo je obupavalo in plakalo, še mrtve stvari so žalovale: zavesa v templju se je pretrgala do tal. Zdaj ni bilo računati na nobeno pomoč več. Usta brezpravnih ljudskih mas so samo še šepetala v brezmejnem obupu: «Bog, zakaj si nas zapustil?»

Pa glej! Za tri dni je zmagoslavno zasijalo solnce. Odprla so se vrata groba in v nebeškem blesku je vstal Gospod. Vsa žalost je izginila, ves obup je skopnel, nov pogum je vzrastel v srcih in v duše se je zopet vselila nada: da bo svet našel pravo pot bratske ljubezni, svobode in enakopravnosti!

Znova je vstala Ideja. Izgubil se je pesimizem, nobena senca ni ostala za njim, pred človeštvom je ležala jasna, čista in ravna pot!

Tudi danes bi bilo napačno, ako bi se vdajali pesimizmu. Še pred nekaj tedni je izgledalo, da je nova vojna neizogibna. Silno oboroževanje je kazalo, da spopad ni daleč. Grozeče besede državnikov, ki so opozarjali na moč svojih armad, so plašile svet. Češkoslovaška obkoljena, Mala antanta ogrožena, konflikt v Sredozemskem morju skoro neizogiben. — v resnici izgledi niso bili dobri.

A že danes lahko pomirjeni motrimo položaj. Češkoslovaška ni več v nevarnosti, ker so izjave angleškega premierja Chamberlaina popolnoma razčistile položaj. Oborožitev demokratičnih držav je zagotovila mir. S sporazumom med Italijo in Anglijo je rešeno tudi vprašanje Sredozemskega morja.

Kar preko noči se je izčistilo ozračje in že sije solnce skozi razredčene oblake!

In zakaj bi bili pesimisti na domačih tleh? Tudi tu ni razloga, narod vstaja. Zadnje volitve so podale razveseljivo sliko. V vsej državi pridobiva tla ideja demokratizma in sporazuma. Reakcija se umika.

Pomnite: Naj bosta zima in mraz še tako huda, naj še tako besnijo viharji, — pomlad mora priti!

Krist je vstal!

Dr. M. Korun:

O dvojni politiki

Ker imamo čisto vest, lahko vsak hip vsakomur postrežemo z jasnim odgovorom in stvarnimi dejstvi

II.

Tudi naše mnenje je, da bi bilo prav, če bi bili zastopniki kakih slovenskih strank sodelovali pri sporazumu od 8. oktobra l. l., sklenjenem med bivšo Hrvaško seljaško stranko, bivšo Samostojno demokratsko stranko (ki je hrvaško — srbska stranka) ter bivšo Radikalno, Demokratsko in Zemljoradniško stranko. V kolikor predstavljajo te stranke večino Hrvatov in Srbov, je opravičeno govoriti o tem, da je bil to sporazum, sklenjen med Hrvati in Srbi.

Dejstvo, da niso pri sporazumu sodelovali tudi Slovenci, bo imelo morda kdaj še pomembnejše posledice.

G. dr. Lončar je mnenja, da bi bila v prvi vrsti poklicana slovenska stranka SLS, da bi bila pristopila k sporazumu kot tretji pogodbenik. To njegovo mnenje je pogrešno, kajti SLS, kakor je bila, je prešla v JRZ in se je v svojem programu ter delu od bivše SLS bistveno odmaknila. To, kar pa je ostalo bivši SLS zvesto, jeseni l. 1937. še ni bilo organizirano in je bila njena politična moč negotova.

Brez dvoma je, da bi bile druge opozicijske politične skupine bolj legitimirane sodelovati pri sklepanju sporazuma. Če niso, sta za to dva razloga: niti ni izkazana njihova moč, ker že davno ni bilo takih volitev, kjer bi se mogla ta moč pokazati in pa — ker je pomemben trenutek našel majhne ljudi. Slovenci preradi delamo politiko samo okrog domačega vaškega zvonika.

To je posledica deloma dejstva, da nismo nikdar živeli samostojnega političnega življenja, deloma pa sebe in naše zmožnosti precenjujemo. Domišljamo si, da sami vse najboljše vemo in znamo in da si znamo svojo usodo sami najbolje kovati. Tega znanja pa nismo pokazali v tistih redkih zgodovinskih trenutkih, ko smo bili poklicani, da odločujemo o slovenskih mejah, ter smo — precenjujoč svojo moč in napačno ceneč zgodovinska dogajanja — zakrivili, da so naše meje na zahodu in severu slabše, kakor bi lahko bile.

Slovenska opozicijska skupnost, kakor pravi g. dr. Lončar, bi bila torej, ko je odpovedala SLS, poklicana, da sodeluje pri sporazumu. Toda te ni bilo, ker se je leta 1936. poskus ustanovitve take skupine izjalovil.

Izjalovil se je, ker ni bil pravilno zasnovan in izveden. Kdo ve, da-li se je kdo iz tega neuspeha za bodoče česa naučil? Skoro se bojimo, da ničesar ali pa prav malo. Bodočnost bo to pokazala.

Kdo ovira, da se naknadno ne najdejo slovenske politične skupine, ki bi sprejele sporazum za svoj in bi na tej osnovi sodelovale?

Slovenski človek pa bo, ko in kadar mu bo dana prilika svobodnih volitev, izrekel, če in s kako večino odobrava sporazum in sodelovanje opozicijskih skupin na bazi tega sporazuma in — posameznih oseb.

Če se Slovenci do take akcije ne povspemo, bodo pač Hrvati in Srbi sami krojili svojo — in s tem tudi našo — usodo.

Ne smemo si domišljati, da nas Hrvati in Srbi bolj potrebujejo, kakor mi nje. Oni zamorejo, če treba, skupaj ali sami za sebe živeti svoje samostojno državnopolitično življenje, ki sicer — posebno v slednjem primeru — ne bi bilo zavidanja vredno, toda bilo bi življenje.

Toda mi Slovenci? Mi nismo nikdar mislili, a danes — po dogodkih zadnjih tednov — pač ne bo nikogar med treznimi Slovenci, ki bi resno računal z možnostjo kake slovenske državne samostojnosti, ki je včasih vznemirjala nekatere pregrete glave.

Naš narodni obstoj je tako ozko navezan na državno skupnost s Hrvati in Srbi, da moramo ravno mi Slovenci biti najglasnejši njeni poborniki.

Pod to perspektivo gledajoč, moramo prav oprezno, trezno in pametno postavljati naše besede in se boriti za one svoje neminovne pravice, ki jih imamo in opravičeno moramo imeti do te naše države: Pravico do popolnega narodnokulturnega izživetja, gospodarskega soodločevanja in socijalne enakopravnosti za našega malega človeka.

Gotovo je, da nam daje sporazum od 8. oktobra 1937, oživotvorjen, to možnost, čeprav bo ž njim praktično rešen predvsem le en problem: Problem **upravne enakopravnosti** Srbov, Hrvatov in Slovencev. Boj za gospodarsko soodločevanje in socijalno enakopravnost pa se potem šele začne! Kajti, kaj hitro se bodo našle vse reakcijonarne in velikomeščanske, da ne rečem, kapitalistične sile, slovenske, hrvaške in srbske ter bodo branile — zedinjene — svoje postojanke proti slovenskemu, hrvaškemu in srbskemu kmetu, delavcu in malomeščanu, ki se bodo — nujno strnjeni — hitro znašli v skupni obrambi svojih koristi.

In če se borimo za sporazumno notranjo ureditev naše države, se ne borimo samo zato, ker smo Slovenci, nego zato, ker bo šele potem odprta pot, da damo našemu državnemu življenju tisto notranjo obliko, ki odgovarja potrebam ogromne večine Slovencev, Hrvatov in Srbov.

Josip V.

Blok demokracije

Zmaga v borbi za pravico mora pripasti onim, za katerimi stoji narod

V svetu se odigravajo usodni dogodki, ki imajo svoj močen vpliv tudi na notranje razmere v posameznih državah. Želje politikov poedinih narodov, da bi pozornost ljudskih množic obrnili z onega, kar je najbitnejše, z ideološke borbe med avtoritativnimi in demokratičnimi režimi, ostajajo brezuspešne. V vsaki državi in v vsaki glavi posebej, ki dejansko trezno misli, se postopno kristalizira, pač napram osebnim interesom, demokrat ali temu nasproten element. Povsem naravno je, da je za demokracijo razpoloženih daleč več ljudi, kakor za nasprotno idejo. To je docela enostavno: široke ljudske množice se hočejo z ozirom na svojo številnost in svojo moč vidno udejstvovati v upravljanju države, in le majhno je število onih Fortuninih izvoljencev, ki bi želeli obdržati ali si vrniti one pozicije, ki jih imajo, oziroma, ki so jih imeli. Gre torej za povsem priproste stvari, ki jih ni treba komplicirati: narodi se bore za to, da oblast pripade njim, ker le oni hranijo in branijo vse delovne in nedelovne elemente. Pravica je na strani narodov, na strani produktivnih članov človeške družbe. Zato pa tudi ima prava demokracija vso svojo oslombo le v delovnem ljudstvu in v njegovih iskrenih prijateljih. Edino delovno ljudstvo je jamstvo za napredek, blagostanje, mir in svobodo.

Prav sedaj, ko se pojavlja v večini držav organizirana reakcija in naskakuje na narode s ciljem, da jim odvzame vse ono, kar so si skozi stoletja pridobili v borbi vedno in povsod, je potrebno, da se postavijo njej nasproti zdrave sile narodov. To sicer ni enostavno, vendar pa je izvedljivo. Vse, kar misli in čuti demokratično, se mora postaviti v enotno fronto, naperjeno proti vsem onim, ki hočejo ugrabiti narodno svobodo in kruh. Nasprotnik sicer zaseda izvestne pozicije, toda narodi so pripravljeni in izpovedujejo: Stojte! Dalje ne gre več! Dovolj in še preveč je bilo popuščanja!

To geslo je postalo prepričanje narodov v zahodnih demokracijah. To prepričanje deluje na narode s tako silo, da se povsod opaža vedno bolj naglo zbiranje vseh ljudskih sil. Narodi se razvrščajo v neprebojne zidove in

POLITIČNI TEDEN

V Beogradu so bile zaključene seje delovnega odbora demokratičnega bloka. Na treh sestankih so bila razmotrivana vsa današnja važnejša politična vprašanja, pri čemer je bil med beograjsko in zagrebško skupino dosežen popoln sporazum. «Hrvatski dnevnik» piše o teh razgovorih, da so se jih hrvaški zastopniki udeleževali pošteno in odkrito brez vsakih zahrbtnih namenov, ker Hrvati nimajo danes nobenega razloga, da bi prikrivali to, kar zahtevajo. Tudi ne obsegajo njihove zahteve ničesar nemogočega ter se oslanjajo na upravičenost, katero so jim priznali predstavniki vseh koaliranih srbskih opozicijskih strank.

V nedeljo potem so se vršili zopet veliki javni shodi po raznih krajih v notranjosti države. Posebno pomemben je bil shod Združene opozicije v Banjaluki, ki ga je sklical g. dr. Čubrilović. Govorniki so napovedali široko zasnovano politično akcijo SDK in UO med ljudstvom. V kratkem bi se imel v to svrho vršiti ponoven sestanek delovnega odbora Združene opozicije, sedaj v Zagrebu pod predsedstvom g. dr. Mačka. Udeležili se ga bodo vsi pomembnejši voditelji združenih opozicijskih strank. Na njem se bodo pretresala vprašanja volilne agitacije in sodelovanja, ne glede na to, ali se bodo vršile volitve že letošnjo jesen ali šele prihodnjo pomlad. Enotnost opozicije v tej akciji je potrdilo pismo, ki so ga pisali gg. dr. Ribar in tovariši v zadevi tako imenovane «samostojne akcije», v katerem izjavljajo, da ne ustvarjajo nobene politične stranke, marveč da zahtevajo le, da bi se Združena opozicija organizirala v enoten, skupen, kompakten in disciplinirani naroden pokret, ki bi poleg enotnega vodstva imel tudi enoten program, enotno taktiko in organizacijo. Ta izjava nazorno kaže, kako izmišljene so vesti nekih listov, ki so pisali v teh dneh o nekih izključitvah iz Združene opozicije, katere naj bi bile že gotovo dejstvo.

Bolezen je predsednika g. Pribičevića že mesece ovirala pri izvrševanju funkcij in ga je sedaj tudi prisilila, da je moral vsaj začasno popustiti v svoji žilavi delavnosti.

Zaradi tega razvoja, zlasti pa zaradi prihodnjega sestanka vseh opozicijskih šefov v Zagrebu, je odložen poset g. dr. Mačka v Beogradu, ki je bil napovedan za začetek tega meseca. To dejstvo je povzročilo v gotovih krogih neprikrito veselje ter jim je dalo novo kost za glodanje o nesporazumih v bloku demokracije. Vsem tem je dal «Hrvatski dnevnik» zopet dober poduk in tolažbo, naj se le nič ne veselijo, ker so odnošaji v opozicijskem bloku čvrsti, kakor so bili doslej. Kar se pa tiče obiska g. dr. Mačka pri šefih Združene opozicije v Beogradu, je to izključno notranja zadeva Združene opozicije, o kateri ji pač ni treba polagati računov nasprotnikom.

Naš cilj svobode in demokracije že dosegamo!

pripravljeni pričakujejo onih, ki jih napadajo, ki jim strežejo po svobodi in ki jim grozijo, da bodo še poslabšali njihov, že itak težki položaj. Ti združeni nasprotniki ogrožajo mir in nameravajo prisiliti vsakogar k spoštovanju svojega nasilstva. Toda, tega narodi nočejo in ne morejo dovoliti. Ljudstva so sicer znala doslej precej molčati in trpeti, toda, ko je mera prepolna, se utegne tudi njihov odpor izraziti v kaj krepki obliki. O tem govorijo nad vse zgovorno nepotvorjene zgodovine vseh narodov. Tega se je treba trezno zavedati in s tem je treba brezpogojno računati.

Tako je danes dejansko povsod na svetu. Kdor prihaja v stik z ljudstvom, more slišati ob sleherni priložnosti iz njegovih ust: Narod je ostal kljub vsemu še danes svobodoumno razpoložen in je le za demokracijo, za popolno svobodo, za primerno plačano in znosno delo ter predvsem za mir! Da, res je, narod je ostal najzvestejši in najdoslednejši zagovornik vsega dobrega, pravičnega in vsega onega, kar služi splošnemu napredku. Opaža se le neka napaka, namreč pomanjkanje zadostne organiziranosti širokih ljudskih množic. Narodne vrste so iz različnih vzrokov precej razbite. Važno pa je dejstvo, da narod sam to trezno občuti in da prav zato zahteva složen nastop vseh onih, ki mislijo res pravično in pošteno. Narod zahteva združitev vseh demokratičnih sil za skupno borbo za svete ideale demokracije.

Priporočljivo bi bilo, da se to zbiranje in združevanje vseh, res demokratičnih sil izvede v posameznih naših pokrajinah čimprej in čim popolneje. Seveda pa to nikakor ne pomenja v naših danih razmerah, da je pri vsem tem nepotreben skupen osrednji forum, ki bo vodil vse važnejše posle in zadeve po vsej državi v duhu velikega narodnega sporazuma z dne 8. oktobra preteklega leta.

V stremljenju za dosego vsenarodnih svetlih ciljev in idealov moramo in bomo uspeli, ker to zahteva narod. Zato se potrudimo, da bomo z bratsko ljubeznijo in zvestim sodelovanjem trdno povezali med seboj vsa mesta in vse vasi, da bomo zbrali v vsenarodnem demokratičnem bloku najpozitivnejše borce in jih postavili v narodne borbene vrste. Biti moramo pripravljeni vsi in na vse. Odoleti moramo slehernemu napadu na narodne svoboščine in pravice. Pripraviti in zgraditi moramo pot pravi demokraciji. Borba stoji pred vrati. Prepričani smo, da bomo v tej borbi zmagali in da bo narodu vrnjeno vse ono, kar je izgubil v preteklosti. V tej borbi pa moramo biti nad vse vztrajni in odporni. Zmaga mora pripasti onim, s katerimi je narod, to je onim, ki se borijo za mir, za demokracijo, za svobodo in za napredek celokupnosti!

V. Vlahovič, Ljubljana:

Posledice zgrešene politike

Predlog konkretne rešitve iz zla, kakor jo terjata volja naroda in interes države

Vsa povojna doba se je razvijala v znamenju najslabših posledic, ki so vidne in občutne zlasti v gospodarskem življenju. Razumljivo je, da je v takem vzdušju močno ovirana potrebna socijalna reformacija. Dočim moderna tehnika čim dalje bolj onemogoča ročno delo, iz česar nastaja vsesplošna beda, prihaja temu dejstvu nasproti še druga nesreča v obliki prenaglega ljudskega porasta.

V tej pospešeni svetovni paniki zapadajo posamezni sloji ljudstva dostikrat v slabši položaj, kakor živalstvo. Posvetni zakoni dajejo človeku možnost, kako **mora** odnosno **sme** živeti med občestvom, da si pridobi vsega onega, kar nudi svet in kar mu je potrebno za preživljanje.

Torej ta zakon narave in zakon družbe sta prirodni in posvetni delež slehernega človeka, na podlagi katerih **je upravičen, da živi sebe dostojno življenje.** Skratka, družbeni ustroj in red, ki sta nastala izključno po človeku kot kulturnem bitju najvišje stopnje ter ustvarjalcu vsega svetovnega dogajanja, sta regulirala življenje s takimi zakonitimi določili.

Žival pozna v svojem doživljanju le dvoje: kadar je sita miruje, kadar je pa lačna, si **mora** poiskati in **si** tudi pridobi hrano. Pri človeku je to popolnoma drugače.

Človek, ki ga vodi njegova duševnost, vidi v svojem pomanjkanju lastno manjvrednost. V tem razpoloženju, odnosno subjektivnem prepričanju se pričnejo porajati v njem najrazličnejši nagibi, ki ga spričo temnih izgledov bodočnosti pripeljejo največkrat do obupnih dejanj, ki so z zakoni in redom v absolutnem navzkrižju!

Človeška družba pa pozna poleg omenjenih življenjskih borcev, ki so v pretežni večini, tudi tako imenovane kapitalistične mogotce, ki spričo svojega izobilja neprestano sesajo fizično že itak izčrpani nižji sloj, ker jim to narekujeta pohlep po kopičenju bogastva in pa bojazen ogroženosti lastnega udobja.

V tem je prav za prav tragika današnjega časa, ker se na eni strani kopiči brezkončno bogastvo, dočim na drugi strani strada večina človeštva

Ta tragična bilanca narodovega življenja v nas čim dalje bolj utrjuje domnevo, da si izrazitejši sloji lastijo pojme o politični morali pač tako, kakor jih žene njihov pohlep po bogastvu in želja po oblasti. Ko pa vemo, kje je izvir mikavnih sil, lahko razumemo odločno stališče naroda, zakaj se ne more več zadovoljiti z obljubami «lepše bodočnosti» in zakaj se brani neznane bodočnosti. **Edino državna oblast je ona, ki je dolžna in zmožna, da odpravi te razmere. Toda taka oblast mora biti izključno v rokah ljudi, ki se zavedajo, da se politično udejstvovanje ne sme nikdar zlorabljati v korist kakih političnih privržencev in posameznikov. Javni delavec mora torej zvesto in dosledno slediti le najširšim narodnim interesom.**

Vsak pošten človek želi, da bi taka rešilna zahteva v bodoče prepojila duše onih, ki so in še bodo poklicani voditi usodo naroda. Narod ne sme več trpeti pomanjkanja spričo silnega naravnega bogastva lastne zemlje. V svetu se mora brezpogojno končati dosedanja nemoralna politika. Prav zaradi nje kričijo socijalni problemi vedno bolj in nenehoma po preustroju današnjega krivičnega družabnega reda kot izvira vsega zla. Sodobna politična nemorala v svetu tepta dostojanstvo človeka in so s tem že v osnovi okrnjene vse socijalne pravice in gospodarske potrebe naroda.

Zato kliče človeštvo brez prestanka po demokraciji kot najelementarnejši vrednoti in potrebi sedanjega časa.

Potrebne so najstrožje kazenske sankcije in popolnoma suverena kontrola parlamentarizma in vsakega političnega sistema, ki smeta temeljiti le na popolni demokratični podlagi. **To je konkretna rešitev, ki jo terjata volja naroda in interes države.**

Domači pomenki

Napačno mnenje

«Delavska politika» kliče opozicijske poslance, ki se ne udeležujejo parlamentarnega dela, da naj gredo v narodno skupščino in pomagajo izbojevati demokratičen volilni red. Dvomimo v uspeh take akcije, ker ima danes vlada v skupščini večino. V ostalem pa je abstinenca hrvaških in drugih opozicijskih poslancev načelnega in ne taktičnega značaja, in jo zato ne kaže opuščati za dosego, če tudi še tako važnega, dnevnega vprašanja. Zdi se nam da bi bilo dobri stvari bolj ustreženo, če bi ostali opozicijski poslanci, ki se udeležujejo skupščinskega dela, predvsem oni od JNS, že davno zapustili parlament. Morda je še sedaj čas, da pokažejo, če bijejo njihova srca res opozicijonalno ali samo čakajo boljših dni — ki jih za nje pač ne bo...

Sodnija v Celju

Velika akcija je bila začeta, da bi se zgradilo novo sodno poslopje v Celju, ki se že dobesedno podira. Uspeh ni izostal: zgradila se bo nova sodna palača.

Narodna banka

je imela l. 1937. dobička 56 milijonov dinarjev, od katerih dobe delničarji 24, država pa 14.8 milijonov. Skrajni čas bi bil, da bi Narodna banka znižala obrestno mero!

Češkoslovaška in Hlinka

Hlinka je voditelj slovaške ljudske stranke, katero vodi dosledno tako, da v vsakem kritičnem trenutku pade državi v hrbet.

Tako se je zgodilo tudi po anšlusu. Namesto da bi se v dobi največje opasnosti za češkoslovaško samostojnost pridružil bratom Čehom, je Hlinka stopil na stran ekstremnih Madžarov in Nemcev.

Dobil je pa odgovor od lastnega naroda. Dočim ima Hlinka na svoji strani 18 poslancev, je 23 slovaških poslancev vstalo proti njemu in konstatiralo, da se Hlinka po krivici nazivlja voditelja Slovakov, kajti pri volitvah so Hlinka in njegovi dobili le 490.000 glasov, njegovi nasprotniki pa 660.000 glasov. V debati je v imenu teh izjavil poslanec Krsiny, da vsled tega nima Hlinka nobene pravice, da govori v imenu Slovakov, zlasti tudi ne moralne, ker v njegovih vrstah ni dosti posameznikov, ki bi se bili borili pod madžarskim režimom za svobodo svojega naroda. Saj je znano, da je madžarska ljudska (klerikalna) stranka imela največ pristašev med onimi Slovaki, katere vodi danes pater Hlinka.

Sicer pa vstaja odpor proti Hlinki tudi v njegovih lastnih vrstah.

V čem je propast?

Zadnja «Delavska politika» z dne 13. t. m. se bavi z akcijo Združene opozicije med narodom in opisuje sijajno obiskane shode in sestanke demokratičnega bloka po vsej Jugoslaviji. Svoj članek zaključuje naslednje: «Bistvo današnjega političnega stanja zahteva združitev vseh demokratičnih elementov v državi, da se v skupni borbi zagotovijo politični primarni temelji demokracije in s tem izvojujejo pravice državljanov. To ni le politična misija opozicije, ki se ji pridružujemo tudi socijalisti, ampak splošno kulturna, ker v teh razmerah propada čut kulture, kakor tudi — čut državljanske odgovornosti naroda.»

Red v gospodarstvo!

Krščanskosocijalna «Delavska pravica» se bori vneto z bivšimi svojimi tovariši pri isti skledi za svoj naslov in svojo senco. Pri tem pa včasih napiše kako prav bridko in jedko na račun bivših bratcev, ki so jo pustili na cedilu in ji ustanovili nasprotni list, zelenega «Slovenskega delavca». V svoji 14. številki piše v uvodniku o «anarhiji v gospodarstvu» in zaključuje: «Država je dolžna, da skrbi za ozdravitev razmer, tudi gospodarskih. Zato bi morala priklicati v življenje take ustanove, ki bi imele nalogo, da uvedejo in pazijo na red v gospodarstvu. Vsaka banovina bi morala imeti lasten gospodarski svet, ki naj bi imel v tem pogledu zakonodajno moč. Tak gospodarski svet bi skrbel za red na svojem področju, centralni gospodarski svet pa naj bi vodil celotno državno gospodarstvo. V teh gospodarskih svetih bi morali biti zastopani tudi zastopniki delavstva. Kajti, če je kdo interesiran, da je red v gospodarstvu, je to gotovo delavstvo. Ravno zaradi tega zahteva delavstvo: Proč z anarhijo, dajte nam red v gospodarstvo!» — Res krepka, pa resna in umestna beseda, ki naj bi padla na rodovitna tla in čim prej pognala zeleno bil, toda nikar ne samo v zelenem glasilu ZZD oziroma JRZ.

Družabni zločin

V glasilu Jugoslov. strokovne zveze beremo: «Življenjski standard našega delavca je eden najnižjih. Tako nizek, da ne moremo več govoriti o kulturnem življenjskem nivoju. Da bi se še bolj znižal, bi pomenil družaben zločin. In če se bo še dalje uvajala današnja anarhija v gospodarstvu, bo nujno moral pasti življenjski standard delavstva.» — Zdi se, da res ne bo drugače...

Po čem se jim kolca?

Na Jesenicah imamo, odkar so postale mesto, silno razgibano javno, predvsem za politično življenje. To se vidno odraža tudi v tem, da so se pojavili precej številni politični listi, med njimi tudi taki, po katerih ne bi prav nihče žaloval, če bi tudi nikdar ne zagledali luči sveta. Med taka tiskana nezakonska deteta spada tudi znano katoliško in režimsko glasilo «Na mejah», ki kar nori in vriska po čaru in moči uniforme, ko piše: «Naše vrste ne smejo biti mahedrave in razčlenjene. Strumno kakor borci v eni vrsti gremo enega duha zmagi za pravično stvar nasproti... Enotnost duha, enotnost smeri, udarnost pokreta pa mora poenotiti enotnost v zunanjosti. Potrebujemo štiristopov, potrebujemo maso uniformiranih mož, fantov in deklet. Imeti jo moramo in imeli jo bomo, ker jo hočemo...» — Ker gospodje okrog omenjenega lističa mnogo dajo na spoštovanje svoje in svojih prednikov slavne tradicije, bomo na Jesenicah najbrže kmalu poslušali ...

Že visimo nad prepadom

Slovensko trgovstvo pošilja v svojem tisku na naslov pristojnih činiteljev v državni centrali v zadnjem času vedno bolj obupne in globoke vzdihe, ki so vse prej, kakor dokaz za toliko poveličevano in opevano napredovanje naroda in vseh njegovih slojev z gospodarskimi vred po zaslugah onih, ki si to danes domišljujejo in lastijo. Tako smo brali pred dnevi tudi «vzdih» ali «klic vpijočega v puščavi»: «Naš položaj in razmere srednjega stanu so bile med proračunsko razpravo zadostno osvetljene in tako govorniki z levice ko mnogi z desnice so se strinjali v glavnem vprašanju, da je razvoj našega narodnega gospodarstva v zelo težkem stanju, položaj srednjega stanu pa takšen, da mora navdati s skrbjo vse, katerim je napredek te države pri srcu. Dolžnost nam nalaga, da to stalno podčrtujemo in ponavljamo zbog dveh zelo tehtnih razlogov: 1. ker majhni in srednji trgovci stalno vise nad prepadom, v katerega bodo neizogibno padli, kakor so mnogi že padli, če se jim hitro ne pomaga; 2. pa zato, ker istočasno tuji kapital neprestano jemlje našim narodnim gospodarjem pozicijo za pozicijo ter že ogroža temelje naše gospodarske samostojnosti.»

Kakšen bo novi volilni red?

O tem beremo v slovenskem socijalističnem glasilu naslednje: «Po pisanju slovenskega dela JRZ časopisja bo ostal tak, kakršen je. Te dni smo namreč čitali, da šefi Združene opozicije prosijo dr. Mačka, da bi jih pri prihodnjih volitvah zopet sprejel na svojo listo, ker si sami ne bodo mogli postaviti liste. Torej bo ostalo pri tem, kot doslej, da bo nosilec liste za vso državo eden, sreski kandidati pa tisti, ki jih bo sprejel na svojo listo. Slovenski del JRZ tiska gotovo nima ničesar proti temu, da Živkovićevi volilni zakoni ostanejo.» — Pred petomajskimi volitvami je slovenski JRZ tisk pisal precej drugače...

Zunanja politika

V zadnjih dneh se je močno polegla nervoza, ki je zavladala v svetu z aneksijo Avstrije. Nedeljski plebiscit je končna pika za tem velikim mednarodnim dogodkom. Pokazal je, da stoji velika večina nemškega naroda za novim sistemom in za Hitlerjem. Čeprav je zahtevalo precejšnjo dozo poguma, glasovati z «ne» v lokalu, ki je bil ves okrašen z nacističnimi zastavami in napolnjen z oboroženimi SA-udarniki, se ne da tajiti, da Nemci odobravajo politiko, ki jo vodi nacijonalnosocijalistično Tretje cesarstvo. Do tega prepričanja so prišli celo krogi, ki so bili največji koristniki prejšnjega avstrijskega režima, kakor n. pr. katoliška cerkev v Avstriji. Tako je avstrijski episkopat izjavil, da avstrijsko katoličanstvo pozdravlja politični preobrat in nalaga svojim vernikom, naj dajo cesarju, kar je cesarjevega in Bogu, kar je božjega. Podoba je, da so avstrijski škofje šli v tej zadevi precej samostojno pot, ker njih kolegi v Nemčiji niso izdali nikake slične spomenice, pa tudi vatikansko službeno glasilo ni te akcije odobrilo. Na vatikanskem radiu pa je imel celo neki jezuit govor o političnem katolicizmu, v katerem je ... kadar se začne vmešavati v politiko, pa je prisiljen hoditi drugačna pota, kot bi želela sveta stolica. Sicer je pa razumljivo, da v valu navdušenja, ki je preplavilo Avstrijo, avstrijski episkopat ni mogel zavzeti drugačnega stališča, ...

To je spoznal sedaj tudi Oton Habsburški, ki se ne bo mogel več šetati po mili volji po Avstriji, kjer je proti njemu izdano zaporno povelje zaradi veleizdaje ter se mu prav lahko zgodi, če ga ujamejo na nemškem ozemlju, da mu odleti glava na tnalu.

Dogodki v Avstriji so pospešili angleško-italijanski sporazum, ki je sedaj gotovo dejstvo. Obe državi sta likvidirali spore v Sredozemlju in vskladili svoje raznovrstne interese, kar je utrdilo Italijo v srednjeevropski politiki, Angliji pa razvezalo roke, da nastopa lahko odločnejše na Daljnem vzhodu. V Honkongu in Šanghaju so bile angleške čete pojačane in londonska vlada je obvestila komandante japonskih edinic na kitajskem ozemlju, da bo angleško vojaštvo brez vsakega opozorila streljalo na vojake, ki bi skušali kršiti suverenost mednarodnih koncesij. Sporazum med obema državama vpliva močno tudi na razvoj dogodkov v Španiji, kjer se odigrava zadnja faza državljanske vojne. Republikanske čete so obsojene na skorajšnjo likvidacijo še iz razloga, da jim je čez noč zmanjkala tudi največja zaveznica, vlada ljudske fronte v Franciji. Pod pritiskom javnega mnenja, pred finančnim polomom, ogrožen od hudih socijalnih potresov, ki so se odražali v neprestanih velikih stavkah, je bil voditelj socijalistične stranke Blum prisiljen, odpovedati se idealu levičarskega kartela ter svoje mesto odstopiti koncentracijski vladi, katero vodi šef radikalne stranke Daladier, čigar zveze z vodilnimi krogi v Londonu so znane. S sestavo nove francoske vlade in pa z angleško-italijanskim sporazumom je podana možnost za novo politično konstelacijo v Evropi, ki bo pokazala vpliv na politično oblikovanje tudi v ostalem svetu.

Medsebojni odnošaji med Poljsko in Sovjetsko Rusijo so se zopet poslabšali. Te dni so dobili sovjetski konzulati na Poljskem od svoje vlade nalog, da ne smejo prav nikomur vidirati potnega lista za potovanje v Rusijo.

Praznik vstajenja

Obupan je Judež obvisel, preklet...
Pilat si umil je z rok svojih krivico
in v žalosti nemi zgrozíl se je svet,
ko On je na križu trpél za resnico.

V grob skalnati mrtvi bil Bog je zaprt
in s kamnom mogočnim zapahnjena vrata. —
Naenkrat pa smrti pečat je bil strt,
iz groba planila bleščoba je zlata.

Ves svet se je vzdramil, ker Kristus je vstal,
v radósti slavil je Njegovo vstajenje;
teptanemu ljudstvu nov up je Bog dal
in srca objelo je novo življenje.

Prav kakor od smrti je vstal Bog nekoč,
tako tudi, narod moj bedni, ti vstani!
Že strta je črnega suženjstva moč,
človeštvu svoj praznik vstajenja oznani!

Slovo Visoške Gospe

Komaj pred devetimi tedni je slovenska in z njo tudi vsa ostala jugoslovanska javnost proslavila njeno sedemdesetletnico, pretekli teden 7. marca zvečer pa je za vedno prenehalo utripati njeno veliko, plemenito srce. Globoka, iskrena žalost je legla v duše vseh, ki so jo poznali, in teh ni bilo malo. V naši sredi je zazijala silna praznina, ko se je poslovila od sveta ena najplemenitejših slovenskih žená, gospodarica na ponosnem poljanskem Visokem, vzorna mati svojih otrok in obenem tudi prava narodna mati, bivša zvesta življenjska družica nepozabnega pisatelja in narodnega voditelja Emila Leona — dr. Ivana Tavčarja, častna dvorna dama Nj. Vel. kraljice Marije, gospa **Franja Tavčarjeva.**

Težko prihajajo iz srca ob taki izgubi sožalne besede, ker jih dušita bridkost in nema žalost, ker jih zalivajo neštete solze, ki vro iz oči in src nehote in brez možnosti zatajitve. Njena vzvišena, najplemenitejša ljubezen, vsajena v nešteta srca, ki jih je vodila, tolažila in razveseljevala v svojih dolgih življenjskih dneh, je mogla povsod žeti zopet le isti, postoterjeni sad: Iskreno ljubezen, udanost in najgloblje spoštovanje. Verna priča tega dejstva je bilo slovo, po katerega so prihajali deset in desettisoči k njeni mrtvaški postelji, ko je ležala med svečami in neštetimi venci ter cvetjem, najglobljí dokaz njene priljubljenosti je bila njena zadnja pot po ljubljanskih ulicah in po beli cesti skozi Škofjo Loko do ljubljenega Visokega, kjer je našla zaželeni mir v tihotni grobnici ob pokojnem soprogu. Nepregledne so bile vrste pogrebcev iz vseh stanov in vseh slojev naroda, ki so stopale za nieno krsto, še gostejše pa so bile ljudske množice, ki so se zgrinjale ob njeni zadnji poti in ustvarjale tako ob njej brezkončen živ, gost žalni trak slovenskega ljudstva.

Velike, neprecenljive zasluge so vsaj v kratkih, skromnih besedah skušali očrtati mnogi govorniki, ko so se v Ljubljani, v Škofji Loki in na Visokem poslavljali od nje, ki je bila narodu več kakor mati. Besede so bile vse drobcene in nebogljene, ko so hotele poveličevati velika dejanja pokojnice za narod, njegovo vzgojo, njegov napredek in blagostanje. Toliko trpljenja, pomanjkanja in nadlog, kot jih je v življenju zbrisala z lic tisočerih siromakov pokojničina mehka desnica, ne bo znala in mogla najbrže nikoli več otreti roka nobene druge slovenske žene. In kakor niso mogle teh dobrot in največkrat skrbno prikritih del usmiljenja ter najvzvišenejše ljubezni do bližnjega opisati skromne človeške besede, so bile tembolj zgovorne priče njenega, več kakor izpolnjenega človeškega poslanstva neštete solze, ki so kropile njene zemske ostanke in njen večni spomin ob tužnem slovesu na letošnjo cvetno nedeljo.

S pokojno gospo Franjo Tavčarjevo je bilo poleg slovenske mladine in neštetih narodnih, prosvetnih, vzgojnih in narodnoobrambnih društev najtežje prizadeto zlasti naše narodno ženstvo, čigar duša in neumorno življenjsko gibalo je bila pokojnica. To so prisrčno izpričale tudi globoko občutene poslovilne besede, ki jih je izrekla že po govorih ostalih zastopnic ženskega gibanja ob odprti grobnici na Visokem tudi ga. Minka Kroftova, ki je med drugim dejala: «Ob odprtem grobu nam veje nasproti dih domače zemlje, ki sprejema in presnavlja naše rodove. Čutimo šelest in šepet poljanskih vrhov, mrtvaško pesem iz domačih lin. Samo skromna, otožna Slovenka sem zdaj, domače jugoslovansko dekle, s skelečo, svežo rano globoke žalosti. Čujte krik njenega strtega srca, ko jemlje slovo od svoje, naše, Vaše Franje, slovo od velike, izredne slovenske žene. Dolga, dobra štiri desetletja smo hodile s Teboj, sprejemale smo Tvoje nauke, Tvojo pobudo, izvrševale Tvoja naročila. Dozorevale smo pred Tvojimi očmi, v Tvoji dobi, v zavestno rast za blagor naroda in človeštva. Dobra Franja, daj nam ob tem nesebičnem enotnem vzdihu in utripu žalosti preko svojega groba vero v našo svetlo narodovo bodočnost, daj nam moči za složno, skupno sporazumno delo v teh nevarnih dneh v znamenju oljčnega tedna, v znamenju miru med nami. Zdi se mi, kakor da smo gluhi in slepi in da potrebujejo naše duše notranje okrepitve, zbranosti, poglobitve, onostranskega navdahnjenja in pomoči. Franja, ne zameri mi, da Ti ne dam pokoja. Vse preživo se še spominjam, kako smo hodile s Teboj pred kratkimi tedni po tem vrtu in Te prosile, da nam govoriš o svojih bogatih spominih. Bilo je izmenjanih mnogo misli, danes pa vem le to, da so vse prezgodaj onemela Tvoja usta. Resnica nas trezni, golo dejstvo skeli. Naše solze tiho polze. Hvaležne smo Ti, da si žrtvovala svoje življenjske sile za blagor domovine, za splošne plemenite namene. Obljubljam Ti ob tej težki uri, draga naša Franja, da hočemo kot Tvoje verne učenke zvesto izpolnjevati in nadaljevati Tvoje nauke iz roda v rod, preko jugoslovanskih mater in otrok!»

Ko se poslavljamo od nepozabne pokojnice, čutimo v svojih srcih nekaj, kar nas bo vedno s hrepenenjem vleklo na tiho, idilično Visoko, kjer bomo verjetno še v poznih dneh in v tihih spominih našli pri Emilu Leonu in njegovi blagi družici v najtežjih urah obilo tolažbe in utehe, pa tudi vzpodbude in pravih nasvetov za veliko narodno delo.

V naših srcih pa je ostal na pokojno Visoško gospo vklesan neminljiv spomin najgloblje hvaležnosti, spoštovanja in ljubezni! In to naj bo tudi edina velika uteha njenim bridko prizadetim svojcem!

Organizacija dela v Rumuniji

Zveza delavskih zbornic v Rumuniji je dobila v proučitev predlog o organizaciji dela in delavskega stanu na novih temeljih. V zvezi s tem se zamišlja ustanovitev specijalnega Centralnega instituta za proučevanje tega problema, pri čemer je treba zbrati in sistemizirati vse izkušnje, pridobljene v drugih državah na področju delovne zakonodaje in socijalne politike. Institut bo imel tri glavne sekcije: za znanstveno raziskovanje, za delovno zakonodajstvo in za izobraževanje delavcev.

Inicijatorji tega predloga nameravajo vzeti za vzor moderni sistem delavskega skrbstva v naprednih industrijskih državah, kakor tudi, da posvetijo vso pozornost izpolnjevanju delavskega prostega časa na način, kakor delajo to v Italiji («Doppolavoro») in deloma tudi v Nemčiji («Kraft durch Freude»), vendar pa s posebnim ozirom na rumunske razmere. Pri tem bodo vzeli iz tujega zakonodajstva in prakse le ono, kar se bo dalo res spraviti v sklad z rumunskimi tradicijami in z onim narodnim programom, katerega namerava nova vlada izvesti na področju organizacije dela.

Inicijatorji rumunskega predloga nameravajo prevzeti od korporacijsko-fašističnega sistema zlasti nadstrankarstvo organizacij industrijskih delavcev, iz demokratičnih sistemov pa visoko razviti sistem kulturnega in socijalnega skrbstva za delavce.

Filatelistična razstava v Pragi

Mednarodna razstava poštnih znamk, ki bo prirejena v Pragi med 26. junijem in 4. julijem t. l., bo ena največjih prireditev svetovne filatelije vobče. Razstava bo pokazala vse, kar spada v filatelijo, tako poštne znamke, filatelistični tisk, literaturo itd. Nazorno bo pojasnila tudi društveno delavnost filatelističnih klubov. Razstava bo prirejena v dveh reprezentančnih praških palačah: v mestnem gledališču na Vinohradih in v Domu kmečke prosvete. Svečana otvoritev bo v mestnem vinohradskem gledališču. V okviru razstave se bodo vršili razni kongresi, tako kongres Mednarodne filatelistične federacije, kongres predstavnikov filatelističnega tiska in mednarodni kongres trgovcev s poštnimi znamkami. Kongres Mednarodne filatelistične federacije se bo začel že 17. junija. Prijave razstavljalcev na razstavi se sprejemajo do 20. aprila na naslov: «Výstava ‚Praga 1938', Praha XII., Londýnská 26». Razstava obeta biti v vsakem pogledu zelo zanimiva in se pričakuje, da jo bo obiskalo ogromno število interesentov tako iz Češkoslovaške, kakor tudi iz vsega ostalega sveta.

Vasja Dobrin:

Markovo prerojenje

Čudno tih in tajinstven je bil tisti večer, ko se je popotnik Marko, skrušen in zapuščen, pokopan sam vase in v svojo nemo žalost, vračal po beli cesti sredi travnikov, njiv in gozdičev proti rodni vasi. Preko ozelenelih livad je zavel od časa do časa lahen, božajoč vetrič, kakor da se je iz mladih dekliških prsi utrgal dolgo zatajevani dih neznanega koprnenja, in od nekod je prinesel do Marka rahel vonj po prvem cvetju. Prazna in pusta je bila ta bela cesta, kakor da ni ustvarjena za ljudi. Prazna je bila ta tihi večer, pred praznikom Kristovega vstajenja, in le Marko edini je stopal po njej s svojo žalostjo in nekdanjimi spomini.

Obstal je in pomislil, ustnice so se mrmraje zgovarjale same s seboj in z Markovo vestjo:

«Zakaj bi še silil nazaj v mesto, med gospodo in v greh? Prav nič me ne vleče tja. Greh je že splaval za črno goro, skušnjave sem zavrgel v jarku za mestom, in nekaj čudnega se mi je sanjalo sinoči, o mladosti, ki je bila moja nekoč, o mladi nevesti, o beli obleki... Kaj bi še premišljal, čas je že, da grem!»

Marko je pospešil korak in kmalu ga je zmotil v njegovih mislih ropot iz nizkega, polzidanega mlina, čepečega pod visoko skalo ob potoku. Zazdelo se mu je, kakor da melje ta mlin počasneje od samih božjih mlinov. Korak mu je postajal umerjen, kakor so se mu zbegane misli počasi umirjale in zlagale v neko zadovoljno skladnost.

«Prav nič mi ni bilo treba hoditi med nje, kmetu nerodnemu. Doma bi bil ostal, med kravami in kozami je bilo moje mesto, bratu bi bil odlegel za hlapca in morda bi se priženil za gospodarja k moji Marjanici, tja gori k cerkvi.»

Ustavil se je in debelo pljunil predse, izpod težkih, okovanih čevljev se je pokadil gost oblak prahu in se počasi razgubil v obcestnem zelenju.

«Tako so mi pa prinesli na uho, da pri nas vse vrag jemlje. Brat se je zapil, prav kakor jaz; se vidi, da sva iste krvi. Pravijo, da včasih preklinja brez konca in kraja, potem pa zopet moli in hodi k maši. Domačija pa gine, kakor gineva oba, ki sva ji še ostala. Jaz se potepam po svetu, on pa se zapija po vaških krčmah. Ljudje pa se veseli in srečni zgledujejo nad nama. Sam Bog ve, ali bi se še dalo kaj rešiti, na domačiji in na nama?!»

Stopil je hitreje, kakor da se je zbal tuje, nepoznane misli, ki ga je naenkrat obšla; slike davno preteklih dni so se mu utrinjale pred očmi, kakor da se porajajo iz prahu in zopet izginjajo v njem, duša pa mu je bila žalostna, kakor morda še nikoli poprej.

«Morda je pa le še čas, da pokažemo svetu, kdo in kaj smo ali smo vsaj bili nekoč. Morda še ni prepozno. Včasih je bil pri nas lep in prijeten dom in ničesar nam ni manjkalo. Ko sem se utrgal in izgubil v svet, so bili žepi težki očetovega bogastva.»

Zdaj je stopil še hitreje, skoro tekel je. Marsikaj mu ni bilo znano, mnogokaj mu je ostalo prikrito. Če bi vedel vse, bi se ustavil in sedel kraj ceste. Prav nič več bi ga ne vleklo domov. Brat na zadolženem domu je vedel mnogo več in težje bridkosti so mu polnile srce in dušo.

Marko pa ni vedel, da hodijo po lepem božjem svetu tudi brezdušni ljudje, židje in antikristi, ki z zlatom kupujejo grudo in kri, ki s cekini plačujejo duše; in ko revež dobi za svoje najdražje pest zlatnikov, misli da je prodal dobro in vredno; ko pa se iztrezni, ko se odreče in odpiše svoje zemlje, in ko v drugič odpre koščeno pest, v kateri stiska suho zlato, obupan spozna, da je dobil le ničvredno, zarjavelo železo...

*

Črna in pozna noč je že bila, ko je prišel Marko domov. Okna so bila slepa in temna. Potrkal je in poklical brata. Stresle so se in zažvenketale šipe pod udarci, njihov trpki glas se je izgubil v tiho noč in zopet je bilo vse mirno. Počakal je Marko, sklonil glavo in se zazrl v temo predse; gledal je v mislih nizko, belo izbo in v njej staro, ljubo posteljo, v kateri je spal še kot otrok. Spomnil se je matere, njenega uvelega, skrbnega lica in ljubeznivih, dobrih oči, ki so ga nekoč karale in hvalile, božale in trdno sanjale ter zvesto verovale, da bodo gledale njega, Marka, nekoč kot gospoda, lepega in mogočnega...

Da, z vero teh oči je odšel Marko takrat v svet, v mesto, med gospodo, da bi ji postal enak in da bi izpolnil vero, upanje in ljubezen materinih oči. Vrnil se je ubog in nebogljen, vse prej kot gospod.

«Kmet bom, gospod nikoli!», je pomislil, «zavozil sem jo in ne da se pomagati. Poskusil bom doma, če bo šlo.»

Čudna misel in želja se je utrdila ta večer v njem. Kakor da ga je objela veličina Velike noči, iz katere mora vstati veliko jutro vstajenja, prerojenja in novega veselega življenja. Vsega ga je prevzela silna volja, da hoče dvigniti svoj zapuščeni, propadajoči dom in čutil je v sebi doslej neznano, nezmagljivo moč.

Na vegastem pragu domače hiše je popotnik Marko prespal prvo noč po svoji vrnitvi iz sveta, svojo veliko noč in prerojenje...

*

Z zvonenjem in skrivnostjo je vstajalo jasno jutro velikega prazničnega dne. Gruče ljudi so se zgrinjale k cerkvi, s pobožno mislijo v srcu in z otroškim veseljem na licih.

Marko pa je vstal o prvem svitu in odšel na domače polje, tja v veličastje prirode, kamor ga je vleklo hrepenenje dolga leta, ko se je izgubljal in potapljal med mestnim zidovjem. V svoji sreči je hotel biti sam in nobena stvar mu je ni motila.

In ko je posijalo solnce izza daljnih vrhov, se je Marko široko zazrl v njegovo zlato bleščobo in zazdelo se mu je, da stoji sredi razorov v žarenju neba sam Gospod, ki se mu iz jasnih oči vsiplje odpuščanje in milost in ljubezen; njegove bele, mehke roke jemljejo Marku težko breme z upognjenih ramen in delijo blagoslov, brišejo solze in trpljenje z bledih, upadlih lic. Marku se je zazdel Gospod velik, neizmeren, čudno mogočen kljub svoji nežnosti in dobroti, in neizmerna ljubezen je vela od njega. Čudno topel, mil in lep se mu je zazdel njegov smehljaj.

«Gospod je vstal!» — so zapeli zvonovi. Z njimi je zapela in zavriskala tudi Markova duša. In ne zaman. Tudi Marko je vstal, ves mlad, močan in prerojen. Z njim pa je vstal tudi njegov dom, njegovo hrepenenje v mrzlem, tujem svetu...

Vesele in blagoslovljene velikonočne praznike
želita
vsem čitateljem, naročnikom in inserentom
uredništvo in uprava

DOMA IN NA TUJEM

OPOZARJAMO VSE ONE, ki so prejeli današnjo številko «Slovenske besede» na ogled, zlasti pa posestnike in kmetovalce, da imajo naročniki «Slovenske besede» pravico do brezplačnih pravnih in upravnih nasvetov. Glej današnjo «Posvetovalnico» v inseratnem delu lista!

Smrtna kosa. Na Nanosu pri Vipavi je 7. t. m. umrl v visoki starosti 95 let upokojeni lovski čuvaj g. Franc Jež, po domače Blažonov Frenck. Pokojnik je služboval nad 40 let pri grofu Lanthieriju. Kot zvest, vesten in priljubljen ter vsakomur dobrohotno naklonjen možak je bil znan in spoštovan daleč naokrog. V svetovni vojni je požrtvovalno skrbel za svojo družino in družino svojega edinega sina, ki je postal žrtev vojne. Kljub vsem udarcem usode je ostal krepak na duhu in telesu; hirati je pričel šele tik pred smrtjo. Na zadnji poti ga je spremilo mnogo sorodnikov, prijateljev in znancev, pa tudi rodbina barona Leweczova iz Gorice mu je poslala na krsto šopek krasnih goriških nageljnov z napisom: «Leweczov-Lanthieri». Bodi mu lahka domača gruda, žalujočim naše sožalje!

Umetniški jubilej. V Ljubljani je proslavil 25-letnico svojega umetniškega delovanja režiser ljubljanskega Narodnega gledališča prof. Osip Šest.

Kraljevića Tomislav in Andrej ter kneževič Nikolaj, ki se šolajo v Angliji, so prispeli na velikonočne počitnice v Beograd. Letos bodo praznovali bratje pravoslavne vere Kristusovo vstajenje točno teden dni po katoliški Veliki noči.

Za najnujnejša javna dela v naši banovini je označilo «Društvo za ceste» v Ljubljani na svojem nedavnem občnem zboru v posebni resoluciji naslednja: zgraditev moderne ceste Ljubljana—Sušak, ki bi vezala Slovenijo in vso osrednjo Evropo z Jadranom, dalje modernizacijo državnih cest Maribor—Ljubljana in Ljubljana — Zagreb, ki predstavljata najvažnejše priključne zveze tujine z našo državo in pa nadaljevanje obnovitvenih ter modernizacijskih del na cesti Ljubljana—Bled.

Vse naše prijatelje, naročnike in čitatelje opozarjamo na izredno ugodnost potovanja na Oplenac o priliki izleta CMD. Udeleženci bodo odpotovali s posebnim brzovlakom iz Ljubljane dne 30. aprila ob 20.20 in se bodo vrnili 3. maja zjutraj. Poklonili se bodo na grobu blagopokojnega kralja Aleksandra I. in si bodo na povratku ogledali tudi vse važnejše beograjske zanimivosti. Za vožnjo v II. razredu se plača 260 din, v III. pa 188 din. Priglasiti se je čimprej pri vodstvu Ciril-Metodove družbe v Ljubljani.

Sokolska župa v Sarajevu je predlagala ustanovitev velikega sokolskega denarnega zavoda na zadružni podlagi.

Jugoslovansko-bolgarska zrakoplovna konvencija je že podpisana in se bo pričel redni zračni promet med Beogradom in Sofijo ter obratno že v letošnjem juniju.

Član bivšega glavnega odbora Narodne radikalne stranke in minister v p. g. dr. Lazar Marković se mudi na politični turneji po Bosni in Dalmaciji.

Notranje ministrstvo je prepovedalo v naši državi razpečavanje glasila italijanskih emigrantov v Parizu «Giustizia e liberta».

V splitskem pristanišču je tovorni promet pri razkladanju in nakladanju blaga tako zelo oživel, da je postalo pristanišče premajhno za tak naval in morajo čakati mnoge ladje zasidrane pred pristaniščem po več dni, da pridejo na vrsto.

Prva državna obrtna razstava bo prirejena v Beogradu letos med 1. in 21. oktobrom. Vsebovala bo poleg izrazito obrtniških izdelkov tudi vse ostale oblike obrtniškega življenja, vzorne obrtniške delavnice in kulturnozgodovinski del našega obrtništva. V okviru razstave se bo vršila tudi cela vrsta manifestacij obrtniškega značaja, razni kongresi, nagradna obrtniška tekmovanja, modne revije in podobno.

Železniško progo Sušak—Srbske Moravice nameravajo elektrificirati, zaenkrat vsaj v predelu Sušak—Škrljevo zaradi tamkajšnjega predora. Za elektrifikacijo se najbolj zanima neko italijansko podjetje, ki je izračunalo, da bi bil potreben za popolno elektrifikacijo proge od Sušaka do Srbskih Moravic, ki je dolga 95 km, kapital 110 milijonov dinarjev, to pa le pod pogojem, če bi električni tok dobavljali Italijani.

Nov poletni vozni red na vseh 58 paroplovnih jadranskih progah «Jadranske plovbe» je stopil v veljavo že 10. aprila.

Turistični promet v Jugoslaviji je znašal leta 1937. po uradnih statističnih podatkih 907.935 turistov in letoviščarjev s skupno 5 milijoni 289.113 prenočninami. Jugoslovanskih obiskovalcev turističnih krajev je bilo 634.038 s 3,674.757 prenočninami, inozemskih pa 273.897 z 1,614.356 prenočninami. Največ tujcev je bilo iz Nemčije, in sicer 68.545 s 309.188, nato iz bivše Avstrije 52.433 s 343.025 in iz Češkoslovaške 51.868 s 477.914 prenočninami.

Organizacija starih četnikov v Beogradu je izdala na svoje članstvo in na vso ostalo javnost poziv za zbiranje prostovoljnih prispevkov za postavitev spomenika vojvodi Vojislavu Tankosiću.

Za upravnika Državnega rudnika v Mostarju je imenovan inž. Josip Franc, za novega upravnika jame pa inž. Dragotin Kostajnšek.

Stalne avtobusne turistične proge je uvedlo večje število nemških avtobusnih podjetij med Nemčijo in Jadranom. Te proge bodo vso sezono stalne in bo vsako potovanje trajalo 15 do 20 dni. Prvi avtobus z 38 potniki je že pred dnevi prispel k morju.

Škofovske konference so sklicane v Zagreb za 3. maj in se bodo razpravljala na njih najvažnejša vprašanja katoliške cerkve in njene uprave v Jugoslaviji. Konferencam bo predsedoval zagrebški nadškof dr. Stepinac.

Kartel za kartelom. Trgovinsko ministrstvo prejema dan za dnem neprestano nove prijave kartelov vseh mogočih gospodarskih panog in podjetij. To množestveno prijavljanje kartelov meče čudno luč na razvoj in napredek našega narodnega gospodarstva, o katerem se tako na široko in gostobesedno dan na dan razpisuje režimski tisk in vedo v njem toliko povedati politiki in voditelji JRZ na svojih nedeljskih in prazniških izletih po Jugoslaviji. V manjšem kraju Molu v Vojvodini živi 8 pekovskih mojstrov, ki so tudi prijavili trgovinskemu ministru svoj «pekovski kartel», ki so ga sklenili do konca leta 1942. Bog ve, kdo se bo v Jugoslaviji še vse karteliral?...

Politično maščevanje. V Slavonski Požegi je v eni preteklih noči več neznancev s kamenjem pobilo stekla na oknih dr. Kirašija, ki je pri senatorskih volitvah glasoval za listo JRZ.

Pri splitskem OUZD je bilo izmenjano dosedanje ravnateljstvo. Vzrok ni znan.

Bivši jugoslovanski poslanik na Dunaju Branko Lazarević je odšel na mesto našega poslanika v Bruselj. Ker je naše poslaništvo na Dunaju ukinjeno, je bil sedaj za našega tamkajšnjega generalnega konzula imenovan Milan Kostantinović, svetnik zunanjega ministrstva.

Izboljšanje življenjskih pogojev. Na občnem zboru zagrebških gostilničarjev je bilo ugotovljeno, da je v Zagrebu 720 manjših obratov, med njimi 207 bufetov, 399 krčem, 80 vinotočev in 95 menz. Okrog 25 odstotkov malih gostilničarjev propade vsako leto v Zagrebu, skoro enako število gostiln pa se vsako leto tudi na novo odpre.

Naš tobak v inozemstvo. V naši državi so se mudili gospodarski zastopniki Avstralije in Nove Zelandije, ki so sklenili z našo monopolsko upravo večje kupčije za dobavo našega izvrstnega hercegovskega tobaka in že izgotovljenih cigaret iz našega macedonskega tobaka za zgoraj omenjeni deželi. Skoro smemo biti prepričani, da takih «izvrstnih» cigaret, kakor jih kadimo pri nas, naše tobačne tovarne Avstralcem ne bodo dobavljale...

Aprilsko muhasto vreme nam dela nevšečnosti že nekaj dni. Slana je posmodila vse zgodnje cvetje po vrtovih in na drevju. Noči so postale hladne, kakor sredi zime. V zgornji Bosni je snežilo dva dni. V Banjaluki je kazal toplomer predvčerajšnjim 4 stopinje Celzija pod ničlo.

V prostorih beograjskega «Aerokluba» se je vršil ustanovni občni zbor «Združenja profesijonalnih letalcev-pilotov, -navigatorjev in -radiotelegrafistov».

Za naše konje, močne in prvovrstne iz Banata in ostale Vojvodine, se v zadnjih dneh intenzivno zanimajo nemški kupci iz rajha. Gre predvsem za kritje vojaških potreb in plačujejo Nemci prvovrstne konje po 5 do 6 tisoč dinarjev.

Posebna albanska vojaška delegacija je prispela v Banat, kjer je kupila izbrane konje za poročne svečanosti albanskega kralja Ahmeda Zoga.

V borbi za kruh. V drinski banovini sta bila pred dnevi nastavljena dva absolventa realne gimnazije kot navadna policijska stražnika.

Z letalom v Albanijo. V Tirano je dospela jugoslovanska delegacija, da se dogovori z albanskimi pristojnimi činitelji glede vpostavitve redne zračne zveze med Jugoslavijo in Albanijo.

Zadnji morski viharji, kakršnih pomorščaki že dolgo ne pomnijo, so občutno prizadeli tudi največje prekomorske parnike, ki so se nahajali na odprtem morju. Najmodernejši in največji angleški prekomornik «Queen Mary» je prispel v southamptonsko pristanišče s 26 urno zamudo in s 40 težko ranjenimi potniki, ki so zadobili poškodbe zgolj zaradi besnečega viharja med vožnjo iz novega sveta.

Kancelar Hitler pripravlja po izvršenem plebiscitu veliko amnestijo, ki bo obsegala tudi znatno število bivših nasprotnikov sedanje Velike Nemčije in hitlerizma.

Italijanski zunanji minister grof Ciano bo takoj po velikonočnih praznikih, 19. ali 20. t. m., odpotoval v Varšavo.

Iz vatikanskih krogov se doznava, da bo papež odpotoval 19. t. m. v svojo poletno rezidenco Castel Gandolfo, kjer namerava ostati do meseca avgusta. Z ozirom na to je jasno, da poglavarja rimske katoliške cerkve ne bo v Rimu.

Plenum madžarskega parlamenta je že sprejel načrt novega volilnega zakona in zakona o volilni reformi, ki določa absolutno svobodno in tajno glasovanje.

Pomorski sporazum, katerega ni spoštovala v praksi že itak nobena država-podpisnica več, so sedaj oficijelno odpovedale tudi Amerika, Anglija in Francija, ki so obenem izjavile, da bodo gradile odslej tudi ladijske orjake iznad 35.000 ton. Kakor da tega niso delale že tudi doslej...

Komunistična stranka v Palestini se je odcepila od Kominterne in je pristopila k četrti internacijonali, ki ji stoji na čelu Trocki.

Seja novega nemškega državnega zbora se bo vršila verjetno na Dunaju 20. aprila, na rojstni dan kanclerja Hitlerja.

Bolgarsko gozdno gospodarstvo. Od celotne površine Bolgarske, ki znaša 10,314.620 hektarjev, zavzemajo gozdovi 3,197.227 hektarjev, to je 31%. Od tega odpade na državno last 766.607 ha, na občinsko 1,847.269 ha, na šolsko 30.338 ha, na samostansko 33.274 ha, na zadružno 15.854 ha, na zasebno nad 50 ha (posamezno gozdno posestvo) 62.985 ha in na zasebno izpod 50 ha 442.107 ha.

Svetovna politika in najnapetejše točke mednarodnega položaja se obravnavajo na permanentnih sejah sovjeaske vlade v moskovskem Kremlju pod osebnim predsedojanjem Stalina. Posebno temeljita je bila razprava o Španiji, Daljnem Vzhodu in Franciji.

Znanega dunajskega bančnika barona Louisa Rotschilda, ki so ga internirali ob priključitvi Avstrije k Nemčiji na Dunaju, so zopet izpustili na svobodo, toda le pod pogojem, da popolnoma opusti vsako bančno in drugo denarno poslovanje.

Angleško vlado namerava sedanji predsednik Chamberlain prihodnji mesec razširiti in rekonstruirati. Na novo bo ustanovil obrambno ministrstvo, dalje ministrstvo za nabavo municije in ministrstvo za informacije (propagando).

Dunajski kardinal in škof dr. Innitzer, ki je izdal na svoje škofe pastirsko pismo s pozivom, da vsa katoliška cerkev v Avstriji oziroma v Veliki Nemčiji glasuje pri plebiscitu za Hitlerja in Veliko Nemčijo, se je mudil v Vatikanu pri papežu, kateremu je razložil svoj gornji ukrep. Iz Vatikana je baje prišel po avdijenci pri papežu sijajno razpoložen in silno veselega obraza. Kakor se govori, naj bi postal kardinal dr. Innitzer nekak posredovalec med novo Veliko Nemčijo in Vatikanom.

Londonska borza je zelo ugodno reagirala na sestavo nove francoske vlade in se je tečaj franka takoj dvignil.

Nizozemski princ Bernhard, mož sedanje nizozemske prestolonaslednice, je iz neznanih razlogov pobegnil z nizozemskega dvora in se v družbi svojega brata vkrcal na jugoslovanski parnik «Galeb», ki je last naše «Atlantske plovbe». S tem parnikom baje namerava pobegli princ dalje časa križariti po Jadranskem in Sredozemskem morju. Pravega vzroka tega princevega prostovoljnega «oddiha na morju» zaenkrat javnost še ne ve.

Nova velika vojna se obeta že v prihodnjih tednih na Daljnem Vzhodu. Poveljnik sovjetske vojske v Sibiriji in v Aziji sploh, maršal Blücher, je po vesteh iz Moskve baje že zahteval od sovjetske vlade, da nemudoma napove Japonski vojno. Japonci so doživeli v zadnjem času od dobro organiziranih in izvežbanih kitajskih čet, ki stoje pod poveljstvom maršala Čankajška, celo vrsto težkih porazov na vsej fronti in so se morali marsikje umakniti že kar za cele pokrajine. Zaradi obkolitve s strani kitajskih čet in zaradi skrajno slabih komunikacij, je najresneje ogroženih okrog četrt milijona japonskih vojakov. V zadnjih dneh so Kitajci docela uničili dve kompletni japonski diviziji.

Poljski vladni tisk je pričel novo živahno kampanjo za dosego poljskih kolonij.

Samouprava

Vprašanja in odgovori

Vprašanje: Naše naselje, ki je bilo sestaven del občine B., je bilo ob zadnji veliki pregrupaciji občin izločeno iz občine B. in priključeno občini O. Naselje ni bilo do sedaj še nikdar samostojna občina, tudi nima svoje posebne imovine. Pač pa ima nekatere pravice. Naselje bi rado dobilo svojega krajevnega starešino in krajevni zbor, ker tvori v novi občini O. neko malo zaokroženo enoto, ki je precej oddaljena od ostalih delov občine O. Predsednik in tajnik občine O. sta izjavila, da naše naselje nima pravice do krajevne starešine. Tak da je zakonski predpis. Prosimo pojasnila:

a) ali je stališče občine O. pravilno in v zakonu osnovano in

b) kaj naj ukrenemo, da pride naše naselje do krajevnega starešine?

Odgovor: a) Stališče, ki sta ga zavzela predsednik in tajnik občine O. je pravilno. Vaše naselje *nima* po zakonu *pravice* do krajevnega starešine, ker ni imelo dosedaj svojega posebnega zastopstva, ker ni bilo dosedaj organizirano kot samostojna občina in ker nima svojega posebnega imetja. O tem govori prvi del § 111. zakona o občinah.

b) Po zadnjem stavku § 111. zakona o občinah pa *ima* Vaše naselje *možnost,* da dobi krajevnega starešino in krajevni zbor. Ta predpis se glasi: *«Ban more priznati tudi drugim takim delom* — (delom, ki niso našteti prej pod črko a) — *pravico do krajevnega zbora in krajevnega starešine na željo, izraženo po večini volilcev dotičnega dela* (občine) *in po zaslišanju občinskega odbora.»* — Če hoče torej Vaše naselje priti do krajevnega zbora in krajevnega starešine, mora večina (vsaj eden več kot polovica) volilcev iz Vašega naselja zaprositi pismeno kraljevsko bansko upravo, da Vam prizna pravico do krajevnega starešine. O Vaši prošnji mora izraziti svoje mnenje tudi občinski odbor občine O.; njegovo mnenje pa ni obvezno za bansko upravo, ker zakon predpisuje le «zaslišanje» občinskega odbora, ban pa more po izpolnitvi te zakonite formalnosti odločiti po svojem preudarku, ali Vam prizna pravico do krajevnega starešine ali ne. — Če jo prizna, izda odločbo o tem in občina O. jo mora izvršiti, ko postane pravnomočna, to je, predsednik občine mora potem sklicati krajevni zbor (vse volilce iz Vašega naselja), da se na njem izvoli krajevni starešina. — Če pa bi ban ne pristal na to pravico, je njegova odločba končna in Vi nimate pravice do krajevnega zbora.

Na dan plebiscita je češkoslovaška vlada dovolila vsem svojim državljanom nemške narodnosti, da smejo imeti na svojih poslopjih razobešene poleg češkoslovaških tudi nemške hitlerjevske zastave.

Utrjevanje prijateljstva. Egiptovska vlada je sklenila močno utrditi svojo mejo napram prijateljski italijanski Libiji.

Rumunska vlada je odredila, da se morajo takoj odpustiti iz državne službe vsi nameščenci, ki se v določenem roku niso izjavili, kateri politični stranki so poprej pripadali. Predsednik vlade, patrijarh Miron Christea, je izdal naredbo, da morajo za Veliko noč prav vsi uradniki in uslužbenci posameznih ministrstev opraviti spoved in obhajilo.

Na Poljskem je stopil v veljavo zakon, po katerem bodo odslej izgubili poljsko državljanstvo vsi oni Poljaki, ki živijo v tujini, pa ne vodijo življenja, ki bi bilo «dostojno pravega Poljaka...»

Ameriška demokratska stranka je sklenila, da bo pri prihodnjih volitvah zopet kandidirala za predsednika USA dosedanjega predsednika Roosevelta.

Milivoj M.:

Kmečka mladina - naša nada

Strnimo se v bratski objem z onimi, ki so naša bodočnost in ki to želijo

Kmetje so najbolj zapostavljani stan povsod tam, kjer vlada kapitalizem ali kaka njegova primitivnejša oblika. To zapostavljanje kmečkega stanu datira že od pamtiveka in so bile njegove oblike različne v posameznih razvojnih fazah človeške družbe, vendar pa je ostalo njihovo bistvo skoro nespremenjeno. Kmetje so bili v večnem suženjstvu in poljedelstvo se je smatralo za najhujše in najnerentabilnejše opravilo — za onega, ki se je z njim bavil. V suženjski dobi so zemljo obdelovali sužnji, v fevdalni dobi kmetje, v kapitalistični dobi jo pa obdelujejo «svobodni» poljedelci oziroma najeti delavci. Kmetje so bili torej od nekdaj najbolj in najtežje izkoriščan stan. Za svoje pretežko in naporno delo niso mogli nikdar dobiti od vladajočih razredov niti toliko, da bi mogli živeti dostojno, človeka vredno življenje. Tako životarenje je imelo in ima nedogledne posledice za ves kmečki stan. Razne bolezni so z ozirom na slabo in pomanjkljivo prehrano, na težko in pretirano delo ter na slabe stanovanjske razmere najbolj pustošile ravno med kmečkim ljudstvom. Toda kljub vsemu se je ta stan ohranil, to pa predvsem zato, ker je bil vladajočim razredom potreben in pa tudi zaradi svoje izredne žilavosti.

Kmečki stan se je boril vedno istočasno na več frontah. Najtežja je bila borba kmetov na gospodarskem področju, to je na področju zagotovitve človeka dostojnega življenja. Ta borba še vedno traja in se vodi deloma prikrito, deloma javno. Važno je, da se je kmet končno zavedel dejstva, da bo iz te borbe izšel kot zmagovalec in da je temeljito spoznal vse laži in prevare, ki se mu servirajo. Kmet ve, da je vsaka svoboda, vsaka enakost državljanov le «fata morgana» če je ne spremljata tudi stvarna gospodarska svoboda in gospodarska neodvisnost. Razne vrste «svobod» in «enakosti» so zgolj sence gospodarske svobode. Toda, kakor ne more biti sence brez stvarnega fizičnega objekta, prav tako ne more biti nobene svobode brez gospodarske svobode. Da, tako je s kmeti! Kako pa je z njihovim naraščajem? Kako je s to njihovo nado in bodočnostjo, kako je s kmečko mladino?

Revščina, ki neusmiljeno gospodari med pretežno večino kmečkega ljudstva, se najbolj maščuje nad mladino, to je nad onimi, pred katerimi je še vse življenje, za katero pa v sedanjih razmerah skoro da sploh ni realne podlage. Kmečka mladina je prepuščena svoji težki, žalostni usodi. Na slehernem koraku je treba ugotavljati, da ne posveča ne njej, kakor tudi ne njenim prednikom nihče poklicanih skoro nobene pozornosti. Za stremljenja, ideale in orijentacijo kmečke mladine se skoro nihče ne briga, kakor da teh 75 odstotkov celotne narodne mladine sploh ničesar ne pomeni.

One nekaj kmečke inteligence, če jo smemo tako imenovati, od katere bi se kmečka mladina menda mogla vsaj nekaj naučiti, — je preveč oddaljene in marsikje celo povsem izolirane od te mladine. To oddaljenost pa diktirajo z ene strani namišljena gospoščina in superijornost, z druge strani pa ozki osebni interesi tako imenovane ali stvarne inteligence.

Z ozirom na vse navedeno bi bilo nujno potrebno, da bi se čimprej in temeljito izboljšal splošni položaj našega kmeta. Z izboljšanjem tega položaja celotnega kmečkega stanu se bo avtomatično znatno dvignil tudi položaj kmečke mladine. Da se bo pa to zgodilo, je treba stvarno in intenzivno prijeti za delo. Mladi, napredni in neodvisni intelektualci naj bi pohiteli na podeželje, v naše vasi in kmečke domove, kjer naj bi ponudili bratsko in tovariško desnico zapuščeni in od vseh pozabljeni kmečki mladini, ki jih tako željno pričakuje. Naša kmečka mladina, ki je vsa naša nada in temelj naše boljše bodočnosti, hrepeni po znanju, kruhu in svobodi. Upravičeno terja zase in za svojce boljše življenje v zavesti, da predstavlja najproduktivnejši del sodobne človeške družbe. Ne smemo več dopuščati, da ta mladina še nadalje tava v neznanju, v zapuščenosti in po trnjevih stezah pomanjkanja, mračnjaštva in neizogibne propasti. Napočil je čas, da zadobijo od kulturnih pridobitev nove človeške dobe vsaj delne koristi tudi oni, ki hranijo in branijo tako čebele, kakor tudi trote v današnjem svetovnem čebelnjaku, ki ga še vedno imenujemo — sodobno človeško družbo.

S Sokoli v zlato Prago

Bežen pregled zgodovine dosedanjih vsesokolskih zletov v Pragi

Komaj dva meseca še delita Prago in vso Češkoslovaško, pa tudi ves ostali zavedni slovanski svet, od mogočnih vsesokolskih slavnosti, ki se prirejajo vsako šesto leto in ki se bodo vršile letos že desetič. Priprave za deseti, jubilejni vsesokolski zlet so napredovale že tako daleč, da se približujejo svojemu zaključku že vsa velikanska dela na gradnji in razširitvi orjaškega sokolskega stadiona, na katerem bo lahko naenkrat nastopilo 30.000 telovadcev in kjer bo lahko opazovalo telovadne nastope s tribun okrog 200.000 gledalcev.

Otroška leta češkoslovaškega Sokola so trajala polnih 20 let. Ustanovitelj Sokola dr. Tyrš se je šele leta 1882. odločil, da pokaže široki javnosti rezultate svojega telovadnega in vzgojnega sistema. Tega leta je bil prirejen na Strelskem otoku v Pragi pred 1600 gledalci **prvi vsesokolski zlet,** na katerem je nastopilo pod Tyrševim osebnim vodstvom 720 članov. To je bilo dve leti pred tragično Tyrševo smrtjo. Takrat je prvič korakalo skozi Prago nad 1570 Sokolov v kroju. Kaj takega Praga dotlej še ni videla in je impozantni, disciplinirani sokolski nastop izzval med praškim prebivalstvom nepopisno navdušenje.

Leta 1887. bi se bila morala proslaviti 25letnica obstoja Sokola z drugim zletom, ki pa je bil prepovedan. Šele leta 1891. je mogel češkoslovaški Sokol prirediti svoj **drugi zlet** o priliki velike industrijske razstave v Pragi. Na tem zletu je nastopilo pred 7000 gledalci, razvrščenimi na tribunah za razstaviščem, že 2473 telovadcev, v sprevodu skozi Prago pa je korakalo 5520 članov v kroju.

Vzpodbudo za **tretji zlet** je dala etnografska razstava l. 1895. v Pragi. Na tem zletu se je prvič pojavil moški naraščaj do 18. leta starosti. Nastopilo je 1800 naraščajnikov in 4287 članov pred 10.000 gledalci, dočim je v sprevodu skozi mesto defiliralo 7530 Sokolov v krojih, torej že desetkrat več, kakor pred 13. leti na prvem zletu.

Četrti vsesokolski zlet se je vršil leta 1901. in so bile na njem izredna novost proste vaje Sokolic, katerih je nastopilo 867. Razen njih je telovadilo 1868 naraščajnikov in 6700 članov. Gledalcev je bilo že nad 22.000, v slavnostnem sprevodu pa je bilo 11.095 sokolskih krojev.

V tem času so češkoslovaški Sokoli že široko razmahnili svoje gibanje in so prirejali tudi že uspele nastope v tujini, tako v Črni gori in v Arrasu na Francoskem, kjer so si priborili prvo nagrado.

Na **petem zletu** leta 1907. so nastopile tudi že naraščajnice. Nad 45.000 gledalcev je imelo priliko občudovati na telovadišču 7600 članov, 2504 članice, 2300 naraščajnikov in 500 naraščajnic. V sprevodu skozi Prago so korakali 12.904 Sokoli v kroju.

Leta 1912. je bila proslavljena 50letnica Sokola s **šestim zletom,** ki je bil obenem tudi prvi zlet slovanskega Sokolstva, ker je šele tedaj prodrla sokolska ideja med vse slovanske narode in so šele takrat prišli v Prago tudi Sokoli iz drugih slovanskih dežel. Ta zlet je bil prirejen v zelo širokem obsegu in je pritegnil nase pozornost vsega sveta. To je že bila silno pomembna manifestacija vzgoje telesa in duha češkoslovaškega naroda. Pri prostih vajah je sodelovalo 18.200 članov, 6700 članic, 3163 naraščajnikov in 1980 naraščajnic, torej skupno 30.043 telovadcev. Tribune so pokale in se šibile pod težo 80.000 gledalcev. Dopolnitev zletnega sporeda je bila grandijozna slavnostna scena «Atene po maratonski bitki». Ta scena je imela nalogo podčrtati Tyrševo zamisel o povezanosti med novim slovanskim in grškim antičnim vzgledom. V slavnostnem sprevodu je defiliralo po praških ulicah 17.712 članov v kroju.

Sedmi vsesokolski zlet bi se bil moral vršiti leta 1918., pa je moral zaradi vojne vihre odpasti in je moglo češkoslovaško Sokolstvo obnoviti njegovo tradicijo šele v povsem novih razmerah, v svoji svobodni, samostojni domovini. Ta zlet je leta 1920. prekosil vse svoje prednike. Pri prostih vajah je nastopilo 6120 dijakov, 4120 dijakinj, 9500 naraščajnikov, 10.112 naraščajnic, 27.088 članov in 23.472 članic. Na tribunah je bilo prostora za 96 tisoč 645 gledalcev. Na tem zletu so prvič korakale skozi mesto tudi članice z naraščajem. V defilejih skozi mesto je nastopilo skupno 19.000 naraščajnikov, 13 tisoč naraščajnic in nad 50.000 članov in članic v krojih.

V svobodni Češkoslovaški je zabeležil razvoj Sokola neizmeren uspeh, ki je dostojno izzvenel leta 1926. v prireditvi **osmega vsesokolskega zleta,** na katerem je nastopilo pri prostih vajah skupno 99.711 telovadcev, in sicer: 29.602 člana, 17.125 članic, 16.264 naraščajnikov, 14.074 naraščajnic, 15.784 dijakov in 6860 dijakinj. Gledalcev je bilo 120 tisoč. V obhodu po Pragi je sodelovalo: 12.905 naraščajnikov in 13.394 naraščajnic, 35.585 članov in 10.375 članic, 700 konjenikov, 2000 tujcev in 1100 godbenikov. Zletna scena je bila sestavljena na temi himne «Kde domov můj».

V proslavo stoletnice rojstva ustanovitelja Sokola dr. Miroslava Tyrša je bil prirejen leta 1932. **deveti vsesokolski zlet,** na katerem je nastopila s prostimi vajami silna sokolska armada nad 122.000 telovadcev obojega spola. Zletna scena je prikazovala uresničenje ideje «Tyršev sen» o razvoju Sokola in o njegovi vlogi v življenju naroda in države. Stadion je imel prostora za 200.000 gledalcev in je bil vsak dan razprodan.

Zulu

Domanovići se zove skupina hiš, ki leži ob cesti, vodeči iz Mostarja proti morju. Tam se odcepi stranska pot na Stolac. Vsled tega križišča so imeli Domanovići leta 1879. nekaj strategičnega pomena in zato garnizijo: četo pešadije in nekaj trena, mislim.

Poveljnik čete je bil podporočnik, ki so ga nazivali Zulu. Kako se je v resnici pisal, ni vedel noben človek, toda nadeli so mu pravo ime. Zulu je bil črn kakor oglje, oči so se mu bleščale, debele ustnice je imel in močno belo zobovje. Če bi ga slekli in mu dali skozi nos obroč, bi bil idealen divjak.

Pa čemu bi ga slekli? Zulu je hodil že prav za prav nag okoli; običajno je hodil le v grobi platneni obleki in sandalah. Ta obleka je bila zelo podobna kmečkemu spodnjemu perilu, pa tudi sandale so bile bolj podobne hercegovskim opankom, kot klasičnim sandalam grških filozofov.

Vsekakor se v Domanovićih nad Zulujem ni nihče zgledoval. Prebivalstvo ga je gledalo spoštljivo, vojaštvo je bilo na to navajeno, komandant mesta je bil pa ravnotako avstrijski lajtnant, kakor Zulu. Življenje je sploh teklo tu brez razburjenja, brez spremembe, brez zabave.

Zjutraj ob šestih so vstali, Zulu je potem tekel na potok, v kateri je vtaknil kuštravo glavo, pri čemur je renčal od zadovoljstva. Potem, si je umil še notranjost s kozarcem rakije.

Ob sedmih je nastopila četa k telesnim vajam: roke navzgor, roke naprej, počep, sklon naprej, ena, dve, ena dve. Zulu je stopil na krilo in telovadil z drugimi vred po komandi korporala.

Potem je šel domov, oblekel še bluzo in sicer prav samo bluzo, da je bil vsaj malo podoben cesarskemu oficirju ter je nastopil potem s sabljo v rokah k vežbam. To je trajalo do devetih. Potem je Zulu odpravil patrulje v Peševac, v Topolo itd., poslal vojaštvo po meso in kruh ter bil ob pol desetih gotov s svojim službenim delom.

Potem je Zulu pobiral kamenje, ne morda zato, ker je bilo kaka posebna znamenitost, ampak, ker je bilo kamenja preveč, on pa si je hotel napraviti vrt. Vsakega avstrijskega oficirja želja je bila namreč, imeti vrt s senčno lopico, v kateri je potem zvečer pil rakijo in vino. Tako si je tudi Zulu preganjal čas od zjutraj do večera z izjemo ene ure, katero je prebil na Koti 226., tam, kjer je pasla ovce Mara.

Mara je bila Srbkinja, 16 let stara, lepa, ognjevita. Toda želje, ki jih je gojil Zulu, so bile neizpolnjive. Kajti na Krasu veje že orientalska sapa. Dekleta si fantov ne izbirajo sama, čakajo, da jim izbere oče moža. Samotarijo pri svojih ovcah na planinah, predejo in pojejo svoje otožne melodije. Ne boje se nikogar: z nožem bi se ubranila moža, ki bi ji kaj hotel. — Zulu je utopil svojo žalost v rdečem dalmatinskem vinu.

Ne vemo, če je danes še znano, kako se nadvse vroče suho poletje v kamniti puščavi Hercegovine na najboljši način preživi: vzame se melona, ki je velika kot oslovska glava, odreže se vrh in vsebina izčisti. V votlino se da dve, tri pesti sladkorja in dva, tri litre vina. Potem se melona z odrezanim vrhom zopet zapre.

Neizkušeni tujec bo sedaj pustil melono na miru. To je napak. Kdor ima izkušnje, priveže melono z vrvico na vejo ter ukaže najslabše popisanemu infanteristu, da melono neprestano ziblje. On, gospodar, se vleže v hladno senco in opazuje to delo: deloma, da se radosti v nadi na užitek, ki pride, deloma, da se razveseljuje, ko gleda Tantalove muke žejnega infanterista. Od tega teče končno znoj v curkih, melona pa je postala vsled izhlapevanja ledeno mrzla. — To je odkritje Albanije, edini dar, ki ga je podarilo skadersko kulturno okrožje hvaležni Evropi.

Zulu je popil čedno hladno melono za zajtrk, drugo opoldne za pobedek in tretjo, največjo, preden je šel spat.

Zulu je tedaj živel tako, kot večina takratnih avstrijskih oficirjev na našem jugu, malo bolj od vina in petja, malo manj od žensk. Sem pa tja si je eden ali drugi preskrbel še kak postranski posel, da bi preganjal dolgčas. Eden se je učil hebrejski, drugi je ukuhaval sadje, tretji je predelaval službene predpise v sonete, četrti je redil sviloprejke.

Zulu je pa pil. Njegov tovariš, komandant mesta, je študiral, tako sta izhajala izvrstno in ni motil drug drugega.

Dokler ni nekega dne sklenil Zulu spreobrniti svojega tovariša in ga pripeljati v naročje Bakha. Nekega jutra mu je ponudil sijajno melono. «Prav zadnja je, moj dalmatinec gre h koncu. Takega vina ne dobiš več.»

«Ti si predober,» je odgovoril tovariš. «Toda jaz sem že pil čaj. Študirati moram še geografijo.»

«Čaj? Geografijo? Moram? Kako čuden je ta svet!»

Nastal je strašno resen pogovor. Rezultat? Zulu je bil na razpotju: Ali kupi nov sod vina, ali študira? Melona ali vojna šola? To je bilo vprašanje.

Finančne skrbi in vojaška čednost sta uplivala, da se je Zulu odločil za vojno šolo. Tovariš je moral posoditi knjige in Zulu je študiral. Ko je naslednje jutro od korporala za kazen določeni infanterist prinesel melono, je rekel Zulu s fino ironijo:

«Vi ste predober, danes sem pil že čaj in moram študirati geografijo.»

*

Kak mesec potem proti večeru je sedel Zulu, preoblečen v poročnika, pred vrati. Krasen solnčni zahod, na Koti 226. je vriskala Mara. Zulu je znal že na pamet trdnjave v zgornji Italiji.

V tem trenutku so mu obstale oči na refleksu solnca, ki je odsevalo iz temne sobe? «Kaj pa je to?» Zulu pogleda, bila je pozabljena steklenica ruma.

«Komično, kako se človek izpremeni. Izvrsten rum, pred enim mesecem bi ne bil ostal živ. Danes mi ne pade na um, da bi se ga dotaknil. Podaril ga bom moštvu!»

Pa je zakričal: «Korporal, pošljite enega moža!»

Trenutek kasneje je vstopil ta mož. Račič, največji falot v Domanovićih, ki je že večkrat zibal vejo. Pod pazduho je imel ogromno melono.

Salutira in se reži. Potegne bajonet in odpre melono, v hipu jo izčisti in še preden se presenečeni Zulu zave, mu vzame Račič steklenico iz rok, vlije rum v melono, doda sladkor in reče: «Zdaj jo bomo zibali.»

Usoda je hotela. Zulu je sedel zraven in čakal. Nato se je napil, kakor še nikdar v življenju. Toda naslednje jutro je bil ves moder, trd in mrtev. Popolnoma mrtev.

*

Ko je komandant mesta prestal prvi strah, je pogledal v reglementu, kaj je napraviti. Točka 180: Zapisnik o smrti. Ta je bil zelo preprost: Zulu je zapustil samo sedem stvari, med njimi prazno steklenico ruma in tri ovratnike iz celuloida.

Mrliča so položili na slamo v trenski voz in korporal ga je odpeljal v garnizijsko bolnišnico v Mostarju. Poročilo komande mesta Domanovići je poročalo o nenadni smrti in prosilo za nadomestilo.

Ko je prišlo nadomestilo, prav neprijeten gospod, pust nadporočnik, je šel dosedanji komandant mesta v Mostar k pogrebu svojega pokojnega tovariša.

Toda že na pol pota pri Beli gomili... Kaj vraga? Ali je to duh?

Ne, mrtvi Zulu, tak, kot je bil.

Vstal je, — zlezel skozi okno mrtvašnice — in se vrnil takoj v Domanoviće.

Pusti gospod se je vrnil v Mostar, Zulu pa je ostal na svojem mestu. Toda študiral ni več.

Pleskarsko, sobo- in črkoslikarsko podjetje

MARN JOSIP - LJUBLJANA

WOLFOVA UL. 12 - Telefon 30-68

Izvršuje vsa v to stroko spadajoča dela.
Priporočamo to znano tvrdko vsem!

Gostilna FIGOVEC

LJUBLJANA
Tyrševa cesta 13
se vljudno priporoča za obisk

POZOR PIVOPIVCI!

O priliki velikonočnih praznikov ne pozabite pokusiti izborno letošnje NOVO

Bok Pivo

Iz pivovarne „UNION"

Obiščite

na velikonočne praznike

gostilno „PRI MAKSELNU"

Sp. Šiška, Jernejeva cesta 24,

kjer boste postreženi s priznano dobro domačo dolenjsko šunko in z domačimi dolenjskimi klobasami.

Topla in mrzla jedila vedno na razpolago. Došla nova pošiljka viških vin. Prav tako točim prvovrstna štajerska vina. Balinišče je že odprto.

Priporoča se Maks Klančar.

Gostilna pri „Jerici"

Rožna dolina C. V. / 2.

sporoča, da je otvorjeno po predpisih zgrajeno novo balinišče.

Točim prvovrstna štajerska, dolenjska in dalmatinska vina.

Mrzla in topla jedila vedno na razpolago.

Dobijo se priznano dobre domače salame in suhe klobase.

Priporoča se

Viktor Jeločnik.

Sveže najfinejše norveško

ribje olje

iz lekarne
dr. G. Piccolija v Ljubljani
se priporoča bledim in slabotnim osebam

Lokal

za pisarno, z enim ali dvema prostoroma v Ljubljani

se išče.

Ponudbe z navedbo cene na na upravo „Slovenske besede" pod „LOKAL".

Hranilnica Dravske banovine

Celje Ljubljana Maribor
Ekspozitura: Kočevje

Obrestuje vloge na hranilne knjižice in v tekočem računu **DO 5%**

Daje menična, lombardna in hipotekarna posojila; kupuje, posojuje in prodaja vrednostne papirje; vrši vse posle denarnih zavodov.

Za velikonočne praznike vsi v gostilno

Ražem

Ljubljana-Žabjak - Telefon štev. 28-57.

Točim od ravnokar došle vagonske pošiljke izbrana dalmatinska vina najodličnejše kvalitete.
Zdravilno črnino po . . . . . Din 10·—
specijalno belo po . . . . . Din 10·—
kakor tudi štajerska in dolenjska izbrana vina.
Priznano izvrstna kuhinja Vam nudi vedno razne posebnosti.

Za obilen obisk se priporoča

Zoran Ražem.

ELEKTROTEHNIČNO PODJETJE

MIHELČIČ IVAN - LJUBLJANA

BORŠTNIKOV TRG ŠTEV. 1 ◆ TELEFON 27-04

Priporoča se za vsa v elektrotehnično stroko spadajoča dela in dobave

Pojasnila v strokovnih zadevah brezplačno. • Cene zmerne. Postrežba točna in solidna • Zahtevajte reference • Nočna služba za nujna popravila • **Kličite telefon 27-04.**

Izvršujemo vse nove napeljave, preureditve, dograditve in popravila instalacij za luč, moč, signale, radio itd. Vse formalnosti, prijave in naprava načrtov za stranke za priklop na omrežje krajevnih elektraren izvršimo brez doplačil. Popravljamo vse električne aparate, motorje, likalnike itd. Dobavljamo za instalacije in popravila prvovrstni materijal, kakor tudi svetila in žarnice.

Posvetovalnica

za naročnike „SLOVENSKE BESEDE"

Kdor je **plačal naročnino** za „Slovensko Besedo", se lahko **brezplačno** posluži naše posvetovalnice, kjer dobi **informacije:**

- *o vsakovrstnih vlogah na upravne oblasti, občino, srez, banovino in na ministrstvo;*
- *o prošnjah za vojaške oprostitve;*
- *o vlogah na davčne oblasti;*
- *o zakonitih socijalnih dajatvah; skratka*
- *o vsem in vselej, kadar potrebujete nasvetov, da pridobite ali očuvate socijalne ali gospodarske pravice.*

Na posvetovalnico sporočite pismeno svoje želje, nakar dobite takoj tudi pismen odgovor. Za odgovor pošljite znamko za 2 Din

Dopise pošljite na naslov:

„SLOVENSKA BESEDA"
Ljubljana, Šelenburgova ulica 7/II.

Naša ustanoviteljica, dolgoletna predsednica in častna članica, naša voditeljica, neumorna delavka na humanitarnem, kulturnem in nacionalnem polju, naša dobra prijateljica, ljuba gospa

Franja Tavčarjeva

častna dvorna dama, imejiteljica redov sv. Save 4., 3., 2. stopnje, Češkega Belega leva 4. stopnje, reda Bolgarskega damskega križa za državljanske zasluge in reda Rdečega križa

je dne 7. aprila 1938 izdihnila svojo veliko dušo.

V delih svojih boš živela večno!

Ostala nam boš vzor in bodrilo.

Splošno žensko društvo, Telesno-kulturno društvo Atena, Društvo Mladika, Gospejino društvo Jozefinum, Kolo jugoslovanskih sester, Dečji dom Kraljice Marije, Klub Primork, Podobor društva Kneginja Zorka, Zveza gospodinj, Ženske podružnice CMD, Ženski odsek Rdečega križa, Ženska sekcija Jadranske Straže.

Za konsorcij «Slovenske besede»: dr Dinko Puc. Za uredništvo: dr. Stanko Jug. Tisk Delniške tiskarne, d. d., predstavnik Ivan Ovsenik — vsi v Ljubljani.